

Esitys Uudenmaan omista aluekehittämiskeskusteluista valtion kanssa

Maakuntahallitus 23.10.2023 § 154
346/07.00.01.00/2023

Tiivistelmä

Valtion ja maakuntien säännöllisten aluekehittämiskeskusteluiden (ALKE-keskustelut) tavoitteena on löytää alueittain yhteinen näkemys ja sopia yhteisistä aluekehittämistoimenpiteistä. Poliittiset ALKE-keskustelut pidettiin 3.10. Seuraavat varsinaiset päätöskeskustelut pidetään helmimaaliskuussa 2024. Maakuntien liitot ovat toivoneet omien maakuntakohtaisten keskusteluiden säilyttämistä. TEM esittää niiden keskittämistä neljään suuralueeseen. TEM toivoo maakunnilta yhteistä kompromissinäkemystä 27.10 mennessä; esitettävän määrän tulee olla vähintään neljä, mutta vähemmän kuin 18.

Uusimaa on Suomen ainoa metropolimaakunta, jonka erityispiirteet ja mahdollisuudet, mutta myös haasteet eroavat merkittävästi muista maakunnista, myös Etelä-Suomen suuralueen sisällä. Maakuntahallitukselle esitetään, että se päättää esittää Uudenmaan maakunnalle omia valtion ja maakunnan välisiä aluekehittämiskeskusteluita vuodelle 2024.

Selostus

Maakuntien ja valtion väliset säännölliset aluekehittämiskeskustelut (ALKE-keskustelut) perustuvat aluekehittämislakiin (756/2021). Keskustelujen tavoitteena on löytää valtion ja alueiden yhteisymmärrys valtion ja alueiden (=maakuntien) alueiden kehittämisen tavoitteista, toimeenpanosta ja toimintaedellytyksistä alueiden kehittämisen suunnittelua ja toimeenpanoa varten.

Vuoden 2024 valmistelun aikataulu

ALKE-keskusteluiden valmisteluprosessi on vaihdellut vuosittain. Käytännössä ALKE-keskusteluiden sisällöllinen valmistelu on 2020–23 käynnistynyt alkusyksystä valtion ja maakuntien tilastollisten ja laadullisten tilannekuvien valmistelutyöllä, ja kiteytynyt alkuvuodesta pidettäviin konkreettisiin keskustelutilaisuuksiin, joissa on ollut läsnä alueiden ja ministeriöiden virkahenkilöedustus. Vuoden 2024 varsinaiset aluekehittämiskeskustelut tullaan pitämään helmimaaliskuussa.

Tänä syksynä ALKE-keskusteluiden prosessiin lisättiin uutena ns. poliittisen johdon aluekehittämiskeskustelut, jotka pidettiin 3.10 elinkeinoministeri Rydmanin johdolla kaikille maakunnille yhteisinä. Tarkoituksena oli myös pohjustaa osaltaan syksyllä käynnistynyttä hallituksen aluekehittämispäätöksen valmistelua. Osanotto oli alueiden puolelta rajattu enintään kolmeen edustajaan / maakunta. Uudenmaan liitosta keskusteluun osallistuivat maakuntavaltuuston pj., maakuntahallituksen pj. sekä vs.maakuntajohtaja. Uudenmaan liiton puheenvuorossa maakuntavaltuuston pj. nosti Uusimaa-ohjelman 2022–2025 kärkitavoitteet ja hallitusohjelman vastaavat tavoitteet.

Varsinaiset aluekehittämiskeskustelut tullaan pitämään helmimaaliskuussa 2024. TEM tarkentaa ohjeistusta alueellisen tilanne- ja kehityskuvan ja keskusteluteemojen valmisteleminen sekä tietoa

aluekehittämiskeskustelujen toteuttamisesta ja aikataulusta syksyn mittaan.

TEM esittää ALKE-keskusteluiden rajaamista suuralueisiin

Varsinaisia ALKE-keskusteluja on käyty vuosina 2020-22 maakuntakohtaisina keskusteluina (=18 puolen päivän mittaista keskustelua). Vuonna 2022 keskusteluihin kytkettiin uutena ns. sopimuksellisen yhteistyön AKKE-rahoitus yhdessä sovittavien toimenpiteiden toteutukseen. Johtuen vaalivuodesta 2023 keskustelut käytiin kaksipäiväisinä, kaikkien maakunnan yhteisinä.

Nyt TEM esittää yksipuolisesti maakunnille maakuntakohtaisista keskusteluista luopumista ja niiden tilalle 2024 ns. suuralueittaista lähestymistapaa. Tätä se perustelee hallitusohjelmakirjauksilla (Pohjoisen ohjelma, Itäisen Suomen kehittämissuunnitelma, Etelä- ja Länsi-Suomen merkitys elinvoimaisuudelle ja kasvuille). Tällöin joka maakunnalla olisi edelleen mahdollisuus lyhyisiin maakuntakohtaisiin osioihin rajatuin sisällöin (yksi asia/maakunta, kesto 50 minuuttia) ja kullakin maakunnalla olisi myös mahdollista osallistua useampaan keskusteluun. Lisäksi TEM on todennut 18 maakunnan erilliskeskusteluiden toteutuksen valtiolle raskaaksi ja aikaa vieväksi, sekä sen, että ALKE-keskusteluihin kytkettyä maakunnallista sopimuksellisen yhteistyön määrärahaa eli AKKE-rahoitusta ei ole enää jaossa tällä hallituskaudella.

Lähtökohtaisesti AUNE:ssa, että sen valmistelusihteeristössä, maakunnat puolestaan ovat toivoneet omien maakuntakohtaisten keskusteluiden säilyttämistä myös jatkossa. Tätä kautta on voitu varmistaa, että jokaisen maakunnan omat erityispiirteet on pystytty käsittelemään tasavertaisesti, eikä valtion ja maakuntien säännöllisten keskusteluiden tavoite aitona, kunkin alueen erityispiirteet ja tarpeet huomioon ottavana aluekehittämisen foorumina heikenny. Valtion painopiste tulisi olla ALKE-keskusteluiden vaikuttavuuden vahvistamisessa, ei niiden valtiolle liian työllistäväksi koetun prosessin keventämisessä. Maakuntien liittoja ei myöskään edes mainita hallitusohjelmassa, mistä johtuen olisi tarkoituksenmukaista säilyttää ALKE-keskustelut maakuntakohtaisina.

TEM toivoo nyt maakunnilta yhteistä kompromissinäkemystä 27.10 mennessä ensi vuonna pidettävien ALKE-keskusteluiden määrästä. Esitettävän määrän tulee olla siis vähintään neljä, mutta vähemmän kuin 18.

Uudenmaan liiton esitys omasta aluekehittämisen keskustelusta Uudellamaalla

Uusimaa on Suomen ainoa metropolimaakunta, jonka erityispiirteet ja mahdollisuudet, mutta myös haasteet eroavat merkittävästi muista maakunnista. Näin myös Etelä-Suomen suuralueen sisällä. Edustamme kolmannesta Suomen väestöstä ja elinkeinoelämästä, 40 % yksityissektorin työpaikoista sekä BKT:stä. Puolet Suomen uutta kasvua ja työpaikkoja luovista TK-panostuksista syntyy Uudellamaalla. Toisaalta mm. vaikean työttömyyden, osaajapuljan sekä vieraskielisyyden sekä maahanmuuton volyymin pitkäaikainen kumuloituminen on Uudenmaan erityispiirre, jossa on haettava ratkaisuja koko Suomelle. Olemme siten reilusti edellä kantaen vastuuta, ei vain oman alueemme hyvinvoinnista, vaan koko maasta. Uudenmaan on siksi perusteltua saada pitää valtion ja maakunnan väliset ALKE-keskustelunsa 2024 ja myös jatkossa. Suomen ainoana metropolimaakunta tarvitsemme eurooppalaisten

verrokkikaupunkiseutujen tavoin tähän valtion erityishuomiota ja panostuksia maakuntamme kehittämisessä.

Asian tausta

Aluekehittämisen keskustelut (ALKE-keskustelut) käydään vuosittain alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanolain (756/2021, toimeenpanolaki) mukaisesti.

Aluekehittämiskeskusteluiden lopputuloksena laaditaan yhteistyöasiakirja(t), jossa kuvataan valtion ja alueiden yhteiset näkemykset sekä ALKE-keskusteluiden johtopäätökset alueiden toimintaedellytyksistä ja alueen kehittämisen painopisteistä lyhyellä ja pitkällä aikajänteellä. Niin ikään johtopäätösten toteutumista seurataan ainakin seuraavan vuoden ALKE-keskusteluiden yhteydessä.

Aluekehittämisen keskustelujen valmistelua ja toteuttamista koordinoi työ- ja elinkeinoministeriö. Alueiden uudistumisen neuvottelukunta (AUNE) linjaa syksyllä aluekehittämisen keskustelujen toteutustavan ja keskustelujen ajankohdan vuonna 2024. Aluekehittämislain mukaista ALKE-prosessia on kehitetty yhteistyössä maakuntien ja ministeriöiden kesken vuodesta 2021 lähtien. Jatkossa aluekehittämisen keskusteluiden toimintatapaa kehitetään AUNE:n valmisteluverkostossa, missä myös Uudenmaanliitto on jäsenenä mukana.

Päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää yllä selostusosassa mainituin perusteluin esittää Uudenmaan maakunnalle omia valtion ja maakunnan välisiä aluekehittämiskeskusteluita vuodelle 2024.

Päätös:

Maakuntahallitus päätti esityksen mukaan.

Esittelijä:

va. maakuntajohtaja Juha Eskelinen

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Juha Eskelinen
Asiantuntija Outi Ervasti